

การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษา

The Administration of Academic Works according to the 4 Path of Accomplishments (Iddhipāda) in Educational Institutions

อุทัย กมลศิลป์

Uthai Kamolsil

พระครูปริยัตติธรรมธัช ปิยธมโม (ชำนินวัตร)

Phrakhrupariyatthamthat Piyathammo (Chamniwat)

วินัย กมลศิลป์

Winai Kamolsin

วีระ รัฐมนตรี

Veera Ratthamontree

จักรกริช บุญเดช

Chakkrit Boondet

รณชัย สำเภานนท์

Ronachai Sumpaonon

สงวน หล้าโพนทัน

Sanguan Laphonthan

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi-Et Campus

E-mail: pochai002@gmail.com

E-mail: khattanamungsanti@gmail.com

Received: 4 February 2025; Revised: 6 March 2025; Accepted: 27 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษา โดยมีหลักการบริหารงานวิชาการคือความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารและงานวิชาการ ความรู้เกี่ยวกับการบริหาร ความหมายการบริหาร ความสำคัญของการบริหาร หลักการบริหาร ความรู้เกี่ยวกับงานวิชาการ ความหมายงานวิชาการ ความสำคัญงานวิชาการ หลักการงานวิชาการ ความสัมพันธ์การบริหารกับงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โดยมีความหมายความหมายและองค์ประกอบที่ได้นำมาวิเคราะห์การบริหารวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและสรุปเนื้อหาของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาตามลำดับให้มากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหาร, งานวิชาการ, หลักอิทธิบาท 4

Abstract

This academic article aims to study the administration academic works according to the 4 path of accomplishments (Iddhipāda) in educational institutions. The principles of academic administration are basic knowledge of administration and academic work, knowledge of administration, meaning of administration, importance of administration, principles of administration, knowledge of academic works, meaning of academic works, importance of academic works, principles of academic works, relationship of administration and academic works according to the 4 path of accomplishments (Iddhipāda). There are meanings and components are analyzed to be consistent with the current situation and summarize the content of administration of academic works according to the path of accomplishments (Iddhipāda) as much as possible.

Keywords: Administration, Academic works, the Path of accomplishments (Iddhipāda)

บทนำ

การศึกษาเป็นองค์ประกอบแรกที่มีความสำคัญยิ่งต่อกระบวนการพัฒนาคนทุกช่วงชีวิตให้มีความเจริญก้าวหน้าทุกด้าน ซึ่งเชื่อมโยงไปกับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม รวมถึงพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และมีความสามารถในการแข่งขัน โดยต่างมีความเห็นพ้องต้องกันว่า การศึกษามีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ และศักยภาพ เพื่อสามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ และเป็นฐานหลักของการพัฒนาประเทศ การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัตประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศเพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต การพัฒนาการศึกษาไทยภายใต้แผนการศึกษาแห่งชาติ จึงมุ่งเน้นแก้ปัญหาและเร่งยกระดับคุณภาพการศึกษาของไทย เพื่อให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพดำรงชีวิตอย่างมีความสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นในเรื่องของการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้เพื่อชีวิต การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้อย่างจริงจัง ผู้เรียนมีคุณลักษณะใฝ่ดีคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ตลอดจนมีจิตสาธารณะรวมทั้งมีระเบียบวินัย มีจริยธรรม คุณธรรม และใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

สถานศึกษาเป็นองค์การทางสังคมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจโดยมีวัตถุประสงค์หลักในการดำเนินการเพื่อพัฒนาความรู้ สติปัญญา ทักษะต่าง ๆ ความเป็นพลเมือง ตลอดจนคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน สถานศึกษาจึงเป็นองค์กรที่เป็นรากฐานในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประชาคม ในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ สถานศึกษาจึงรับบทบาทหน้าที่ที่สำคัญโดยมีพันธกิจหลัก คือ ต้องสร้างและพัฒนาคุณภาพการจัดการ

ศึกษาให้ผู้ปกครองเกิดความมั่นใจต่อระบบการจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น สังคมและประเทศได้ พร้อมทั้งเท่าทันยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็ว เพราะงานวิชาการถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เป็นกระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนให้ดีขึ้น สถานศึกษาจึงเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาจึงเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผนวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบ และนำทางวิชาการอย่างมีคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 กับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามที่หลักสูตรกำหนด เป็นการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีคุณภาพ และมาตรฐานสูงสุด และถือเป็นภารกิจสำคัญที่สุดที่ช่วยให้หลักสูตรสถานศึกษาประสบผลสำเร็จ โดยมีองค์ประกอบสำคัญของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาประกอบด้วยหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาการบริหารโครงการทางวิชาการอื่น ๆ การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการ และการประกันคุณภาพการศึกษาซึ่งแต่ละงานล้วนเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันให้การเรียนการสอนในสถานศึกษาประสบความสำเร็จ

ดังนั้น งานวิชาการจึงเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย ตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของชุมชน ผู้ปกครอง จัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานให้เป็นสถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการศึกษาด้านวิชาการ หรือเป็นแนวทางให้สถานศึกษาอื่น ๆ ได้นำไปประยุกต์ใช้และพัฒนาตามบริบทของสถานศึกษาต่อไป

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารและงานวิชาการ

1. ความรู้เกี่ยวกับการบริหาร

1.1 ความหมายการบริหาร

การบริหารการศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเพราะเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานขององค์การที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายและเพื่อความอยู่รอดขององค์การ ในที่นี้ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาไว้ ดังนี้

การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีต่อบุคคลเพื่อให้บุคคลพัฒนาตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ (เลิศดาว กลิ่นศรีสุข, 2550)

การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพความรู้ความสามารถ เจตคติพฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกับความต้องการของสังคมโดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่โดยอาศัยปัจจัย

สำคัญ การบริหารที่สำคัญมี 4 อย่าง ได้แก่ 1) คน 2) เงิน 3) วัสดุสิ่งของ 4) การจัดการ (Management) การบริหารการศึกษาจึงเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ ระเบียบ คือ มีหลักเกณฑ์และทฤษฎีที่พึงเชื่อถือได้อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการบริหาร โดยลักษณะนี้การบริหารจึงเป็นศาสตร์ เป็นศาสตร์สังคม ซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์แต่ถ้าพิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม การบริหารก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์ (ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไตวณะบุตร, 2542)

การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545)

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการหรือกิจกรรมที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ที่มีการประสานความร่วมมือกันภายในองค์การโดยใช้ทรัพยากรและเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกัน เป็นการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ระเบียบ โดยใช้ปัจจัยหรือทรัพยากรการบริหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

1.2 ความสำคัญของการบริหาร

ในการจัดการศึกษาทุกประเภทโรงเรียนหรือสถานศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรทางการศึกษาระดับฐานล่างสุดที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการกิจสร้างสรรค์คือ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนชาติโดยอาศัยกระบวนการบริหารจัดการที่ดีมีกลไกของการพัฒนาที่สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบและเกิดขึ้นโดยความร่วมมือร่วมแรงใจจากทรัพยากรบุคคลในทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 6 ได้กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้น การบริหารจัดการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนไทยให้บรรลุความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของประเทศ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545)

ความสำคัญของการบริหารการศึกษาเป็นการประกันว่าโรงเรียนได้ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง นั่นคือ ผู้บริหารจะต้องสามารถใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยทางการบริหารที่สำคัญมีอย่างน้อย 4 ประการ คือ คน เงิน วัสดุ และวิธีปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นองค์กรใด ๆ ย่อมมีความจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยนี้เป็นเครื่องมือในการบริหารหรือการจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางภาคธุรกิจ ทรัพยากรทางการบริหาร หรือปัจจัยทางการบริหารที่นิยมกันมี 7 ประการ คือ คน เงิน วัสดุ วิธีปฏิบัติงาน ตลาด เครื่องจักร และขวัญและกำลังใจ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และแผนเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ โดยมีผู้บริหารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด (ชาญชัย อาจินสมภาร, 2545)

ความสำคัญในการบริหารการศึกษาในแง่ของกระบวนการทำงานจำเป็นจะต้องอาศัยการบริหารจัดการที่สอดคล้องกันระหว่างหน่วยงาน ทั้งระดับกระทรวง ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา เพราะในแต่ละระดับต่างก็มีบทบาทอำนาจหน้าที่ต่างกัน ระดับกระทรวงจะกำหนดนโยบาย มาตรฐาน การประเมินผล การจัดการศึกษา และการสนับสนุนทรัพยากรให้แก่หน่วยปฏิบัติระดับเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการประสานงานทุก

ระดับ ส่งเสริมสนับสนุนด้านต่างๆ แก่สถานศึกษา และระดับสถานศึกษาเป็นหน่วยจัดการศึกษาอย่างแท้จริงเพราะคุณภาพการศึกษาจะเป็นอย่างไรอยู่ที่การบริหารจัดการในระดับนี้ (ธีระ รุญเจริญ, 2546)

กล่าวโดยสรุป การบริหารการศึกษาของสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพียงใดขึ้นอยู่กับบริหารจัดการศึกษา โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบบริหารจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลโดยอาศัยหลักการบริหารต่าง ๆ ตามสภาพการณ์ของสถานศึกษา

1.3 หลักการบริหาร

หลักการบริหารงานเพื่อก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ว่า การบริหารเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งที่ไม่มีการเปรียบเทียบหรือหลักเกณฑ์ตายตัว สามารถยืดหยุ่นและประยุกต์ใช้แล้วแต่สถานการณ์ในการบริหาร และการบริหารงานเพื่อมุ่งผลสำเร็จของงานนั้น จำเป็นต้องอาศัยศิลปะของนักบริหารมืออาชีพ ไม่มีเทคนิคหรือหลักการบริหารใดที่ดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด ไม่มีคัมภีร์การบริหารใดที่เป็นแบบสำเร็จรูป สำหรับการบริหารเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งของการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ ฉะนั้นการจะทำงานให้สำเร็จจะต้องรู้จักงาน และมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของคน แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารงานที่มีหลักทฤษฎีในการบริหาร คือ มีคุณธรรม มีวุฒิภาวะและบุคลิกภาพ ชี้นำในจิตวิญญาณของเพื่อนร่วมงาน มุ่งพัฒนางาน บริหารจัดการแบบร่วมใจ (ถวิล อรัญเวศ, 2545)

หลักการบริหารงานในการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงานให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

ในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรที่จะกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานให้ทุกคนได้ปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนการบริหารสถานศึกษา คือ 1) กำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา 2) วัตถุประสงค์ของสถานศึกษา 3) การกำหนดโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป 4) การจัดการศึกษาของโรงเรียน และ 5) กลไกการพัฒนาโรงเรียน (สมพิศ ให้งาม, 2553)

2. ความรู้เกี่ยวกับงานวิชาการ

2.1 งานวิชาการ

จากการศึกษาตำรา และเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า มีผู้นิยามความหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานวิชาการไว้ดังนี้

งานวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน และการบริหารสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น การบริหารจึงเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้งานวิชาการเกิดพลวัต และส่งผลต่อประสิทธิภาพประสิทธิผล และคุณภาพของการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (สันติ บุญภิรมย์, 2552)

งานวิชาการ เป็นกระบวนการ หรือกิจกรรมการดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลให้ดีขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียน (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2555)

งานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนา การเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ (รุจิรัฐ ภู่อารยะ, 2562)

กล่าวโดยสรุป งานวิชาการหมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกอย่างทางด้านวิชาการในโรงเรียน การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ที่เกี่ยวข้องหลักกับหลักสูตรเช่นการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน ให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพ

ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้ ผู้เรียนมีคุณภาพ ให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรและประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของโรงเรียน

2.2 ความสำคัญงานวิชาการ

ความสำคัญของงานวิชาการ เป็นงานหลักของสถานศึกษาไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใดมาตรฐาน และคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2555)

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ เป็นงานหลักของสถานศึกษาที่บ่งบอกถึงมาตรฐาน และคุณภาพการศึกษาเป็นเครื่องบ่งชี้ความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษาซึ่งบ่งบอกถึงประสิทธิภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้เรียนทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณทั้งเป็นงานที่เกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทุกระดับในสถานศึกษาโดยตรง (วีรวรรณ นิवासวงษ์, 2556)

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ เป็นภารกิจที่สำคัญในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาต้องสนับสนุนและส่งเสริมการบริหารวิชาการทำงานให้มีประสิทธิภาพพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพให้เป็นคนดีที่สมบูรณ์ ให้มีคุณภาพตามที่คาดหวัง (พัชรินทร์ โคตรสมบัติ, 2556)

กล่าวโดยสรุป ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการภายในสถานศึกษาเป็นงานที่สำคัญที่สุดที่ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้กำหนดแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความถูกต้องเหมาะสมการวัดขีดความสามารถ และความสำเร็จของผู้บริหารสถานศึกษานั้น ส่วนหนึ่งมาจากการบริหารงานวิชาการ

2.3 หลักการการบริหารงานวิชาการ

นักวิชาการได้กล่าวถึงหลักการการบริหารงานวิชาการไว้ ดังนี้

การบริหารงานวิชา หมายถึง บริหารสถานศึกษาโดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2555)

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการกิจกรรมทุกชนิดทุกประเภทที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน และการบริหารสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น เปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ไหลหล่อเลี้ยงหัวใจ การบริหารจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดของงานวิชาการที่สามารถทำให้งานวิชาการเกิดพลวัตอยู่ตลอดเวลา ส่งผลต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดไป (สันติ บุญภิรมย์, 2552)

การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้พันธกิจการบริหารด้านวิชาการ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุความมุ่งหมายการศึกษาที่กำหนดไว้ (สมาน อัสวภูมิ, 2551)

หลักการการบริหารงานวิชาการ คือ 1) ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริงโดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม 2) มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดการเรียนรู้โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด 3) มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้ 4) มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานโดยจัดให้มีดัชนีวัดคุณภาพ การจัดทำหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการศึกษาได้ทุกชั้นทุกระดับเขตพื้นที่การศึกษาและ

ระดับสถานศึกษา และ 5) มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และคุณภาพในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

หลักการบริหารงานวิชาการ เป็นการบริหารงานวิชาการจะต้องมีหลักการและวิธีดำเนินงานเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหาร ดังนั้น ในหลักการเบื้องต้นของการบริหารจึงต้องมีความชัดเจนในเรื่องต่าง ๆ คือ 1) ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริงโดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม 2) มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้โดยถือผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด 3) มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้ 4) มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้และสามารถตรวจสอบคุณภาพการศึกษาได้ทุกช่วงชั้นของสถานศึกษา และ 5) มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา (กาญจน์ เรืองมนตรี, 2554)

หลักการและแนวคิดของการบริหารงานวิชาการมี 1) ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางของการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 2) มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยยึดถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญสูงสุด 3) มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้ และ 4) มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและทุกสถานศึกษา (จันทร์ณี สงวนนาม (2553)

กล่าวโดยสรุป หลักการบริหารงานวิชาการ คือ หลักการมีคุณภาพ หลักการมีส่วนร่วม หลักประสิทธิผล หลักประหยัด หลักวิชาการ รวมทั้งหลักธรรมาภิบาลในการบูรณาการต้องคำนึงถึงเป้าหมาย คือ ผู้เรียนมีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถ และทักษะ โดยมีผู้บริหารซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการบริหาร โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน ในการส่งเสริม สนับสนุน และดูแลเอาใจใส่ด้วยความยุติธรรมและความเสมอภาคเป็นสิ่งที่สำคัญสูงสุดที่จะนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ

3. ความสัมพันธ์การบริหารกับงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการมีความสัมพันธ์กันทุกด้าน และเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาซึ่งเป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นงานที่ต้องปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาเพราะเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จความสามารถของผู้บริหารไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา นั่นก็คือ สถานศึกษากำหนดแนวทางให้นักเรียนมีความรู้ มีคุณธรรม เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข มีคุณภาพและมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ตามที่สถานศึกษากำหนดไว้ ปัจจัยการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวก ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน เพราะความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายประการมาใช้ในการบริหาร เพื่อให้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษามีประสิทธิภาพ ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นผู้มีอำนาจสั่งการ ชี้แนะ วางกรอบทิศทางในการบริหารจัดการศึกษา วางแผนการดำเนินงานวิชาการ ให้เป็นไปทิศทางที่กำหนดไว้ เพื่อที่จะมุ่งพัฒนางานวิชาการให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องกล้าคิดด้วยตนเอง ไม่ใช่อรอแต่คำสั่ง ต้องมีความกล้าในเชิงจริยธรรม เพื่อให้ได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากผู้ที่มีส่วน

เกี่ยวข้องกับทุกฝ่าย มีคุณธรรม ยุติธรรมและมีความโปร่งใส ไม่บริหารแบบรวบอำนาจในลักษณะอำนาจนิยม เป็นนักประสานงานที่ดีคิดกว้าง มองไกล เป็นผู้นำในด้านการวิเคราะห์และเข้าใจสภาพบริบทของตนเองได้ชัดเจน มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการบริหารจัดการศึกษาโดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารจะทำหน้าที่ของตนได้เพียงใด ประสบความสำเร็จมากน้อยขึ้นอยู่กับทักษะ 3 ทักษะ คือ ทักษะเชิงเทคนิค (Technical Skill) หมายถึง ความสามารถในการใช้เทคนิค ทักษะเชิงมนุษยสัมพันธ์ (Human Skill) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการทำงานในฐานะสมาชิกของกลุ่ม ความสามารถในการเสริมสร้างพลังความร่วมมือระหว่างสมาชิก และทักษะเชิงความคิดรวบยอด (Conceptual Skill) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการเข้าใจหน่วยงานในทุกลักษณะ เห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงาน รวมทั้งความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น ๆ

หลักอิทธิบาท 4

1. ความหมาย

อิทธิบาท แยกเป็น “อิทธิ” แปลว่า ความสำเร็จ “บาท” แปลว่า ฐาน เจริญรุ่ง ดังนั้น อิทธิบาท จึงแปลว่า รากฐานแห่งความสำเร็จ ซึ่งมี 4 อย่าง คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา (พุทธทาสภิกขุ, 2537)

อิทธิบาท เป็นธรรมเครื่องให้ถึงอิทธิ (ฤทธิ์หรือความสำเร็จ) หรือธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จหรือแปลงง่าย ๆ ว่า ทางแห่งความสำเร็จ มี 4 อย่าง คือ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิดจดจ่อ) และวิมังสา (ความสอบสวนไตร่ตรอง) แปลให้จำง่ายตามลำดับว่า มีใจรัก พากเพียรทำเอาจิตฝึกฝน ใช้ปัญญาสอบสวน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543)

2. ความสำคัญของหลักอิทธิบาท 4

ความสำคัญของหลักอิทธิบาท 4 สำหรับอิทธิบาท 4 นี้ มีความสำคัญต่อการเรียนรู้และเป็นปัจจัยสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ความพอใจอย่างเดียวก็นำไปสู่ความสำเร็จของการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องมีความพอใจแล้วพยายามขวนขวายหาความรู้บ่อย ๆ โดยไม่เลิกละกลางคัน มีความเพียร พิจารณาหาข้อบกพร่องในการเรียน แล้วปฏิบัติสิ่งที่เกื้อกูลต่อการเรียน ลด ละเลิก สิ่งที่ไม่เกื้อกูลต่อการเรียน เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนของตน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543)

อิทธิบาท 4 เป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในงานที่ทำแล้ว อิทธิบาทยังเป็นอายุวัฒนธรรมคือ ธรรมเป็นเหตุให้คนมีอายุยืนยาวอีกด้วย ดังที่มีพุทธดำรัสรับรองไว้ในมหาปริณิพพานสูตรว่า “ยสฺส กสฺสจฺจ อานนท จตฺตารโ อธิปาทา.” เป็นต้น แปลความว่า “อานนท อิทธิบาท 4 บุคคลใดเจริญ ทำให้มาก ทำให้เป็นดุจยาน ทำให้เป็นพื้นฐานตั้งไว้ อบรม เริ่มไว้ดีแล้ว บุคคลนั้นเมื่อปรารภณาก็พึงดำรงชีวิตอยู่ตลอดกับหรือเกินกว่ากับ ” พระอรรถกถาจารย์อธิบายว่า การเจริญอิทธิบาททำให้คนมีชีวิตอยู่ตลอดอายุกับ หมายถึงมีชีวิตอยู่ได้จนครบเกณฑ์อายุขัยประมาณได้ 100 ปี หรือมากกว่านั้น (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2539)

ปัญหาการบริหารงานวิชาการ

ปัญหาการบริหารงานวิชาการนี้ ผู้วิจัยได้นำมาจากสถานศึกษา คือโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด โดยจำแนกเป็นรายด้านพบว่ามีปัญหาอยู่ในการบริหารหลักสูตร คือ หลักสูตรแกนกลางในสถานศึกษายังไม่เชื่อมโยงกับหลักสูตรและบริบทของนักเรียน มีครูไม่ตรงตามรายวิชาที่สอน ขาดการติดตามผลการใช้

หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พบปัญหา คือ เนื่องจากเป็นโรงเรียนจำนวนครูมีน้อย ทำให้ครูมีภาระงานที่นอกเหนือจากงานสอนมากเกินไป จนส่งผลกระทบต่อ การเรียนการสอนของนักเรียน

วิเคราะห์การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4

ปัญหาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาด้านการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารจะต้องใช้หลักธรรม คือ อิทธิบาท 4 มาแก้ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดการหลักสูตรแผนการเรียนรู้ และด้านการวัดผลและประเมินผลเป็นสำคัญ จึงต้องนำหลักอิทธิบาท 4 แก้ปัญหา คือด้านฉันทะ ความพึงพอใจในการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารและครูผู้สอนควรเต็มใจที่จะบริหารงานวิชาการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ด้านวิริยะ ความเพียร ผู้บริหารและครูผู้สอนควรเพียรพยายามที่จะใช้ความรู้ความสามารถในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และหลักสูตรท้องถิ่น ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ มีจิตใจที่จดจ่อกับสิ่งนี้ ผู้บริหารและครูผู้สอนควรเอาใจใส่ในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่นโดยคำนึงถึงบริบทของสถานศึกษา วิมังสา การไตร่ตรอง หลักธรรม ผู้บริหารและครูผู้สอนจะต้องประกอบด้วยหลักธรรม ต้องรู้จักวิเคราะห์ ไตร่ตรอง ปรับปรุง แก้ไขเพื่อพัฒนาต่อไป

การบริหารงานวิชาการด้านฉันทะ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านวิชาการ ให้ประสบผลสำเร็จ รู้จักการวิเคราะห์จัดทำและนำหลักสูตรไปใช้ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ และจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้เทคโนโลยีที่พัฒนากระบวนการเรียนรู้มีการ นิเทศติดตามด้วยความเอาใจใส่ครูมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ด้านวิริยะ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตั้งมั่นที่จะดำเนินงานวิชาการด้วยความเพียร พยายามโดยเฉพาะด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นจริงในห้องเรียน มีความเพียรพยายามที่ส่งเสริมให้ครูรู้จักใช้เทคโนโลยีและวัดผลประเมินผลนักเรียนรายคน อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านจิตตะ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีใจจดจ่อต่อการส่งเสริมครูให้ทุ่มเทต่อการปฏิบัติ หน้าที่ทั้งหน้าที่หลักและหน้าที่เสริมให้มีประสิทธิภาพและมุ่งพัฒนาให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่าง เต็มศักยภาพตามหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูมีการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย มีความรับผิดชอบ ต่องานที่ปฏิบัติ และด้านวิมังสา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรอบคอบไตร่ตรองการปฏิบัติงานในด้านของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาว่ามีความสอดคล้องกับบริบทและความสามารถของนักเรียนหรือไม่ และทบทวนไตร่ตรองระบบการจัดกระบวนการเรียนรู้และการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัด กระบวนการเรียนรู้ว่าเกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2549)

การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านหลักสูตรควรมีการกำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนางานวิชาการ โดยวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับเนื้อหาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนการสอนมีการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของสถานที่ และตัวผู้เรียน จัดหาเครื่องมือในการใช้สื่อช่วยสอน ICT ด้านการวัดผลและประเมินผล มีเครื่องมือการวัดผลและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ เป็นปัจจัยด้านการใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านฉันทะ ความพอใจในงาน ด้านวิริยะ ความไม่ย่อท้อในงาน ด้านจิตตะ ความจดจ่อในงาน และด้านวิมังสา ความพินิจพิจารณาในงาน สามารถร่วมกันใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาของครูและบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหาอำนาจ ปวทุมน, 2556)

สรุป

การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาทุกคนเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สู่การปฏิบัติให้กับนักเรียนโดยยึดนโยบายของหน่วยเหนือเป็นหลักในการปฏิบัติ การบริหารงานวิชาการเริ่มต้นจากผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครองผู้ชุมชน ถ้าการบริหารงานวิชาการดี ประสิทธิภาพก็จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน นำความพึงพอใจไปสู่ผู้ปกครองและชุมชน นับเป็นความสำเร็จของสถานศึกษานั้น ๆ ในทางตรงกันข้าม ถ้าการบริหารงานวิชาการขาดความเป็นเอกภาพก็จะทำให้สถานศึกษาประสบปัญหาต่าง ๆ ตามมา ซึ่งจะทำให้ชุมชนไม่ไว้วางใจที่จะส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในสถานศึกษานั้น ๆ จะต้องใช้หลักธรรมอิทธิบาท 4 ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเกี่ยวกับพลังของหลักธรรมนี้ ให้เห็นอำนาจช่วยให้การทำงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้ คือ ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจจักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง จิตตะ ความคิด คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป และ วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราเหตุผล และตรวจสอบข้อที่ยังหยาบในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผลประเมินผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กาญจน์ เรืองมนตรี. (2554). การบริหารวิชาการและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2553). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพ้อย.
- ชาญชัย อาจิมสมาจาร. (2545). การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อส่งเสริมกรุงเทพ.
- ถวิล อรัญเวศ. (2545). การบริหารสถานศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: แพรววิทยา.
- ธีระ รุญเจริญ. (2546). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์ข่าวฟาง จำกัด.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2555). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). พุทธธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2549). พุทธธรรมพุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิกจำกัด.
- พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2539). อิทธิบาทกถา พุทธจักร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอำนาจ ปวฑฒโน. (2556). การบริหารการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชรินทร์ โคตรสมบัติ. การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พุทธทาสภิกขุ. (2537). ฆราวาสธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

- ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไตรณะบุตร. (2542). หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รุจิร ภู่อาระ. (2562). การบริหารจัดการงานวิชาการในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บุ๊กพอยท์
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2555). การบริหารงานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เลิศดาว กลิ่นศรีสุข. (2550). การบริหารทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ..
- วิวรรธณ นิवासวงษ์. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมพิศ ไหมงาม. (2553). การบริหารสถานศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มิตรภาพการพิมพ์และสตีวดีโอ.
- สมาน อัครภูมิ. (2551). การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ แนวคิด ทฤษฎีและการปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). อุบลราชธานี: อุบลกิจจ่อฟเซทการพิมพ์.
- สันติ บุญภิรมย์. (2552). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจบริหารและจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). ปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: บุญศิริการพิมพ์.